

بررسی روشهای تربیت اخلاقی جهت نیل به آرمانشهر مهدوی با رویکرد کیفی سنتز پژوهی

فرشید رستم زاده^۱، حنا صدیقی^۲

^۱ دکتری مدیریت آموزشی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه، ارومیه، ایران (نویسنده مسئول)

^۲ کارشناس ارشد رشته تکنولوژی آموزشی، گروه علوم تربیتی، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران

چکیده

سنتز پژوهی حاصل با هدف بررسی چگونگی تحقق تربیت اخلاقی در سایه آرمانشهر مهدوی و چگونگی تاثیر تربیت اخلاقی در رسیدن به آرمانشهر مهدوی نگارش شده است. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر نحوه ی گردآوری داده ها کیفی است که با روش پژوهش کتابخانه ای، از نوع مطالعات ثانوی و سنتز پژوهی است. با توجه به نیاز جهان و علی الخصوص مسلمانان و شیعیان به منظور حاضر شدن برای ظهور مهدی (عج) و نیل به آرمانشهر مهدوی در سایه ایشان، این پژوهش انجام گرفته است. جامعه این پژوهش مقالات منتشر شده در منابع اطلاعاتی، مجلات و نشریات معتبر داخلی، مانند Noormags, SID CIVILIKA و همچنین بانک های اطلاعاتی معتبر خارجی، مانند Elsevier, Springer, Scopus, sciencedirect, ProQuest, Scholarly Journal می باشد که ۳۰۲ مقاله در مرحله اول مورد مطالعه قرار گرفت و مقالاتی که با سؤال و هدف پژوهش، عنوان پژوهش، چکیده، محتوا و روش پژوهش تناسبی نداشتند، در چند مرحله حذف شدند. دست آخر ۳۱ مقاله وارد سنتز پژوهی شد و مورد بررسی دقیق قرار گرفتند.

واژه های کلیدی: آرمانشهر مهدوی، تربیت اخلاقی، حکومت مهدوی

مقدمه

آرمان شهر یا همان شهر آرزوها یا «utopia» از دیرینه ترین عصر زندگی بشر بر روی این کره خاکی مطرح بوده و حتی می توانیم ادعا کنیم این مقوله عمری به درازای تمدن بشری دارد (اسفندیاری، مهدوی آرا، نادریان لایین و یوسفی چوبینی، ۱۳۹۴: ۱۰۰). تاریخ زندگی بشری گواه آن است که سودای نیل به سعادت فردی و اجتماعی و جامعه ای عاری از کاستی، همواره ذهن اندیشمندان و فلاسفه را به خود مشغول داشته و با تولد اندیشه در انسان همراه بوده است. چنین انسانی در آرزوی داشتن جامعه ای عاری از پلیدی، خشونت و خودخواهی ها و همراه با رفاه و آسایش، همواره در تکاپو بوده و چاره ها اندیشیده است، زیرا آدمی همواره مقهور امیال خودخواهانه خود بوده و این امر دورانی تیره و فلاکت بار را برای او به ارمغان آورده است. لذا سودای ساختن جامعه ای بسامان و یک آرمانشهر پاسخی است به چنین وضعیتی (مطلبی، نادری، ۱۳۸۸: ۱۲۶). مسئله مهدویت در عصر حاضر، موضوعی همگانی و فراگیر است و در واقع، به آرمانی جهانی تبدیل شده است. این اعتقاد سبب توجه روزافزون منتظران و به ویژه شیعیان به موضوع مهدویت و زمینه سازی برای ظهور حضرت مهدی (عج) شده است. منابع دینی اسلام زمینه های تحقق حکومت مهدی را از یک سو با سرخوردگی بشر از الگوهای به ظاهر فریبا و جذاب بشری مرتبط میسازد و از سوی دیگر رشد و کمال عقلانی انسان را مطرح می کند (سجادی، ۱۳۸۳: ۱۳۷-۱۴۰). اساس نگاه شیعه تفکر مرتبط با ظهور انسان کامل و آخرین ذخیره الهی در برگیرنده یک نظام فکری متعالی است که آن را با عنوان مهدویت می شناسیم. شیعه در نگاه بنیادین خود بر این باور است که موعود امم و انسان کامل که به حسب ظاهر از نظرها غایب است، وجودش همچنان منشأ خیر و برکت برای جهان و ساکنان آن است. این نظام متعالی در بر دارنده ی اصول و معرفتهایی بسیار غنی است روایات مهدویت به ویژه آنچه در نهج البلاغه و بحث ملاحم و پیشگوییها وجود دارد توأم با حکمتها و معرفتهایی متعالی برای جامعه بشری است (قربانی، ۱۳۹۵: ۶۹). در میان وظایف منتظران، مهم ترین وظیفه، ایجاد جامعه ای منتظر است که یکی از الزامات آن، تربیت افراد جامعه منتظر به صورت مهدوی است. تربیت افراد به اشکال گوناگونی صورت می گیرد که یکی از مهم ترین ابعاد آن، «تربیت اخلاقی» است؛ تربیتی که در سرنوشت انسان و جامعه نقشی مهم دارد و به دلیل این اهمیت است که از دیرباز مورد توجه ویژه اندیشمندان و پیشوایان دینی بوده و هست. موفقیت تربیت اخلاقی بیش از هر چیز، مرهون زمینه مناسب آن است (ضرابی، ۱۳۹۰: ۱۱۵). اخلاق با هر تعریفی، ناگزیر رویکردی ارزش گذارانه به رفتار یا ویژگی های منش و شخصیت است که براساس هدف و معنای زندگی تفسیر و توجیه می شود. به این ترتیب، اخلاق، بنیادی ترین ساحت زندگی است و مسأله بزرگی مثل غیبت امام زمان از جامعه امروز بدون شک با اخلاقیات رایج در این جامعه ربط و نسبتی دارد (بافری، ۱۳۹۱: ۸۹).

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف و ماهیتا کاربردی و از نظر نحوه گردآوری داده ها کیفی است که با روش پژوهش کتابخانه ای، از نوع مطالعات ثانوی و سنتز پژوهی و مبتنی بر مطالعه منابع اطلاعاتی حوزه روش های آموزش تربیت اخلاقی صورت گرفته است. در این پژوهش تجزیه و تحلیل اطلاعات در سه مرحله انجام شده است: در مرحله اول، با بررسی کامل ادبیات پژوهش، فهرستی از مقالات مرتبط با این حوزه و حتی مقالاتی که به طور فرعی به این موضوع پرداخته اند تهیه شد. در مرحله دوم، چکیده این مقالات استخراج و مقالات دسته بندی شدند و در مرحله سوم، با استخراج عناصر کلیدی، ترکیب نهایی انجام شد و تحلیل و جمع بندی صورت گرفت.

معرفی سنتز پژوهی

فرامطالعه یکی از روشهایی است که به منظور بررسی، ترکیب و تحلیل پژوهشهای گذشته مورد استفاده قرار می گیرد. سنتز پژوهی به تجزیه و تحلیل عمیق کارهای پژوهشی انجام شده در یک حوزه خاص می پردازد. این روش به صورت کیفی انجام می شود و مفاهیم و نتایج مورد استفاده در مطالعات پیشین با شیوه کدگذاری متداول در پژوهشهای کیفی، مثل نظریه بر خواسته

از داده ها مورد بررسی قرار می گیرد، و به نام سنتز پژوهی شناخته می شود (سهرابی و همکاران، ۱۳۹۰: ۹۹). سنتز پژوهی مانند فراتحلیل برای یکپارچه سازی چندین مطالعه برای ایجاد یافته های جدید و تفسیر آنها به کار می رود. با این حال، برخلاف فراتحلیل که بر داده های کمی و رویکرد آماری تأکید دارد، سنتز پژوهی بر مطالعات کیفی و تفسیر و تحلیل عمیق آنها به دلیل فهم عمیق تر است (تقی زاده و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۷).

سؤال پژوهش

سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که (چگونه تربیت اخلاقی در سایه آرمانشهر مهدوی تحقق می یابد و چگونه تربیت اخلاقی در رسیدن به آرمانشهر مهدوی تاثیر گذار است؟) همچنین، در این پژوهش سعی شده است که بر اساس مطالعات پژوهش های پیشین، تحلیل عمیق از این عوامل در فضای بین المللی و ملی صورت گیرد و یک دسته بندی از آنها ارائه شود.

مرور ادبیات پژوهش

در این مرحله با استفاده از کلمات کلیدی پژوهش به جست و جوی نظام مند مطالب منتشر شده در مجلات علمی مختلف و معتبر و همچنین منابع عمومی و سایت های سازمان های معتبر خارجی و داخلی با هدف تعیین اسناد معتبر و مرتبط در بازه زمانی مناسب پرداخته شد. جامعه این پژوهش مقالات منتشر شده در منابع اطلاعاتی، مجلات و نشریات معتبر داخلی، مانند Noormags, CIVILIKA, SID, و همچنین بانک های اطلاعاتی معتبر خارجی، مانند Elsevier, Springer, Scopus, sciencedirect, ProQuest, Scholarly Journal می باشد که با توجه به شاخص های دسترسی و به دلیل پوشش تمامی مطالعات اغلب غیر تکراری به منظور شناسایی و گردآوری مطالعات مختلف مورد جست و جو قرار گرفت که در نتیجه این جست و جو و با وارد کردن معیارهای ورود حدود ۳۱۱ مقاله جهت بررسی اولیه یافت شد. لازم به ذکر است که با جست و جوی اولیه موضوع مورد بحث در سامانه های پیشینه پژوهش های داخلی، مقاله ای با موضوع تربیت اخلاقی، نیل به آرمانشهر مهدوی یافت نشد. تلاش شده است تا از واژه های کلیدی همچون آرمانشهر مهدوی، آرمانشهر، حکومت مهدوی و تربیت اخلاقی و واژه های مشابه جهت جست و جوی مقاله ها استفاده شود. لازم به ذکر است بازه زمانی مقالات بین سال های ۱۳۸۷ تا ۱۴۰۱ است. واژه های کلیدی جست و جوشده در این پژوهش به صورت جدول امی باشد.

جدول شماره ۱: واژه های کلیدی جست و جو شده

فارسی	انگلیسی
آرمانشهر مهدوی	Mahdavi's utopia
آرمانشهر	Utopia
حکومت مهدوی	The Mahdavi government
تربیت اخلاقی	Moral education

جست و جو و انتخاب متون مناسب

در فرایند جست و جو، مؤلفه های مختلفی مانند عنوان، چکیده، محتوا، جزئیات مقاله (نام نویسنده، سال) و غیره در نظر گرفته شدند و مقالاتی که با سؤال و هدف پژوهش تناسبی نداشتند حذف شدند. معیار پذیرش و رد مطالعات شامل زبان پژوهش، بازه زمانی مطالعه، جامعه مطالعه و نوع مطالعه بود. معیارهای نشان دهنده ویژگی های لازم برای انتخاب مقالات عبارت بودند از:

۱. ثبت پژوهش در پایگاه های معتبر؛
۲. به کار رفتن عنوان شناسایی عوامل مؤثر در انتقال یادگیری در پژوهش مربوطه؛

۳. ارائه اطلاعات در مقاله و داشتن کیفیت لازم برای استخراج عملی تحلیل و ترکیب در پژوهش؛
 هما نظر که در شکل ۲ نشان داده شده است، تعداد مقالات یافت شده اولیه برای انجام سنتز پژوهی بیش از ۳۰۰ عدد بود که از این میان، پس از بررسی عنوان مقاله های نمایه شده با توجه به موضوع، پرسش، هدف پژوهش ۳۱ مقاله مورد بررسی دقیق تر قرار گرفتند که ۹ مقاله دارای کیفیت بالا و ۲۲ دارای کیفیت متوسط برای پژوهش مورد نظر است که در جدول ۳ اطلاعات ۳۱ مقاله بررسی شده آمده است.

جدول شماره ۲: تعداد منابع پذیرفته شده و رد شده

تعداد مقالات پذیرفته شده	تعداد مقالات رد شده
تعداد منابع یافت شده: ۳۰۲	تعداد مقالات رد شده به دلیل عنوان: ۱۰۱
کل مقالات چکیده غربال شده: ۲۰۱	تعداد مقالات رد شده از نظر چکیده: ۷۴
کل محتوای مقاله بررسی شده: ۱۲۷	تعداد مقالات رد شده از نظر محتوا: ۵۱
تعداد کل مقاله ها برای بررسی روش پژوهش: ۷۶	تعداد مقالات رد شده از نظر کیفیت روش پژوهش: ۴۵
کل مقالات نهایی: ۳۱	

جدول شماره ۳ – اطلاعات پژوهش های شناسایی شده در مورد موضوع پژوهش (تربیت اخلاقی نیل به آرمانشهر مهدوی)

ردیف	پژوهشگران	یافته های پژوهش	سال	موضوع	کد کیفیت
۱	بهرز محمدی منفرد	انسان شناسی دولت مهدوی بیش از هر مکتب انسان شناسانه پاسخ گوی نیازها و خواسته های انسان همانند امنیت، آرامش سعادت کمال و... میتواند باشد. چنان چه چنین تصویری از انسان پیش رو قرار گیرد، سبب میگرد آدمی درباره وضعیت موجود معاصر خود اعتراض کند و برای رسیدن به وضعیت مطلوب یعنی کمال و کرامت انسانی بکوشد. لذا کار کرد انسان شناسی دولت مهدوی، نقض دیگر مکاتب انسان شناسی همانند اومانیسم و اگزیستانسیالیسم و تلاش برای رسیدن به آن وضعیت است. چنین تصویری از جای گاه و منزلت انسان الگویی برای انسانهای پیش از ظهور میتواند باشد تا آنان را به تکاپو وادارد تا به جرعه ای از آن دست یابند.	۱۳۸۷	۱	M
۲	مسعود مطلبی – محمد مهدی نادری	مدن اسلامی به دلیل دارا بودن ویژگیهای خاص و منحصر به فرد خود سیما و چهره خاص خود را از آرمانشهر مطلوب خود ترسیم مینماید این آرمانشهر دارای صفات و ویژگی های منحصر به فردی در اندیشه اسلامی است. بهره گیری از منابع و مراجع مربوط به اصول و ارزشهای اسلامی و علی الخصوص قرآن کریم و نیز سنت و سیره رسول اکرم به عنوان اسوه حسنه امت اسلامی و روایات رسیده از معصومان میتواند ما را	۱۳۸۸	۱	M

			به صفات و ویژگیهای منحصر به فرد آرمانشهر اسلامی رهنمون باشد. با جستجو در آثار و کلمات ائمه هدی و معصومان (ع) در مییابیم که نوعی خاص از آرمان شهر ملموس و دینی متکی بر آموزه های قرآنی و اسلامی در اندیشه آنان وجود دارد که همه چیز در آن کاملاً روشن و زلال و بدون هیچ گونه ابهامی مشخص شده است و کاملاً رنگ الهی و فرابشری دارد. به تعبیری دیگر جامعه آرمانی اسلامی از پیوند ملک و ملکوت شکل میگیرد و خدایی سمیع، بصیر و علیم و در عین حال رؤف رحیم و مجیب در رأس آن است.		
M	۲	۱۳۸۸	وظیفه منتظران در دوران غیبت کبری و بایسته های فرهنگ انتظار شامل تکالیف فردی و اخلاقی و اجتماعی است. وظایف دولت اسلامی در پرتو فرهنگ انتظار، مشارکت دادن منتظران موعود در امور سیاسی و اجتماعی و مهیا سازی جامعه برای بسترسازی ظهور منجی موعود می باشد .	رضا اسفندیاری (اسلامی)	۳
M	۳	۱۳۸۸	احیاگری ایمان الهی و حیات مومنانه ، اصلی ترین عامل زمینه ساز و راهبرد تحقق حیات طیبه موعود و دولت مهدی است و تحقق این نعمت و برکت الهی و تکمیل و تتمیم نبوت و امامت و رسالت های معصومان به لطف وجود و ظهور حضرت مهدی و با همین راهبرد و سازوکار صورت خواهد گرفت.	بهرام کاظمی اخوان	۴
M	۳	۱۳۸۸	اردوگاه غرب در اندیشه سیاسی خود بر ساختار و محتوای لیبرال – دموکراسی پای می فشارد در حالیکه مکتب اسلام در بتصویر کشاندن حاکمیت جهانی به نظریه عدالت جهانی در پرتو حکومت جهان گستر مهدوی می اندیشد.	سید احمد رهنمای	۵
M	۳	۱۳۸۸	ترغیب و طوع مهدوی دو مفهوم مقدس برگرفته از دعای افتتاح و دعای فرج منقول از امام صادق است که تصویر تحرک اجتماعی فراگیر در جامعه موعود را نشان م دهد و ویژگی ها، برنامه ها، اهداف و تعالیم روان شناسانه در این محیط را بیان می کند .این مقاله برای تولید ادبیات این دو مفهوم، ابتدا هدف و رو یکرد بنیادین در ترغیب اجتماعی در جامعه منتظر را شناسایی می نماید و نظام تبلیغی و فرهنگی را متناسب با آن ترسیم می کند .هدف اصلی و نها یی جامعه منتظر، مستعدسازی حقیقی انسان ها، جز در پناه موعودشناسی، خداپرستی، اطاعت پذیری، کسب رضای خدا و تقرب به درگاه او حاصل شدنی نیست	سید حسین فیروزآبادی	۶
M	۲	۱۳۸۹	مولفه غایت شناسی همچون چشم انداز یک جامعه خواهد توانست نگاهی جدید را در توجه به مقولات رسانه ای لحاظ نموده و در اینصورت وقتی جامعه و یا رسانه از الگویی مطلوب	ناصر باهنر – مجتبی صمدی	۷

			و یا آرمانی برخوردار باشد خود گام وجهشی بزرگ در امر سیاست گذاری تلقی خواهد شد و خواهد توانست ما را به مسیر صحیح و مناسب کمال بشر رهنمون سازد.		
۸	فرح رامین	۱۳۸۹	۱	H	<p>آرمان شهرگرایی در فطرت کمال جوی آدمی ریشه دارد. بسیاری از اندیشمندان در بلندای تاریخ با زوایای متفاوت به جامعه خویش نگریسته و آرمان شهرهایی را تدوین کرده اند. در این میان توییای تامس مور به دلیل جامعیت آن از شهرت بسیاری برخوردار بوده و مهم ترین آرمان شهر پس از دوران رنسانس به شمار می رود. از آن جا که باور و معرفت جوهره اصلی فرهنگ است. ساختار معرفتی آرمان شهر مور بر اساس اومانیزم، پلورالیسم، عقلانیت ابزاری، علم مداری و عدالت محوری تبیین میشود و از این بهشت زمینی تراویده از ذهن بشر در پرتو ساختار معرفتی مدینه فاضله مهدوی نقد خواهد شد</p>
۹	شمس الله مریجی -اسماعیل چراغی کوتیانی	۱۳۸۹	۳	M	<p>هر نظام اجتماعی برای پایداری و پویایی خود نیازمند فضایی آرام و به دور از هرگونه تضاد و تنش است تا بتواند به اهداف خود دست یابد. این مهم نیازمند زمینه هایی است که بدون آنها پیشرفت غیرممکن است. یکی از این زمینه ها وجود وفاق ملی و همبستگی اجتماعی در سطح جامعه است. از این رو امروزه همه نظام های سیاسی جهان با درک درست از این واقعیت به دنبال تحقق و تثبیت همگرایی در جوامع خود هستند. ما اعتقاد داریم که دولت و جامعه مهدوی در این فضیلت نیز سرآمد جوامع انسانی است و یکی از راهبردهای امام زمان پس از ظهور، ایجاد همبستگی اجتماعی در بین جوامع بشری است و برای رسیدن به این وفاق، شیوه ها و راهکارهایی را به کار خواهند برد که میتواند الگویی شایسته برای جوامعی باشد که میخواهند از جامعه و ملتی همگرا برخوردار باشند؛ راهکارهایی چون گسترش دین و جهان بینی واحد، توسعه هم جانبه عدالت اجتماعی، توسعه مهرورزی، ارتقای سطح فکری فرهنگی جامعه و البته این راهکارها با رهبری ستماتیک و فرهمندانه ی خویش می تواند برای دولت و جامعه ی زمینه ساز الگو باشد هم در تلاش برای تحقق شرایط و زمینه های ظهور منجی و هم در سازماندهی به وضعیت موجود اجتماعی</p>
۱۰	حمید تابلی - معصومه سالاری راد - جواد	۱۳۹۰	۱	H	<p>مهمترین شاخصه های حکومت طیبه مهدوی عبارتند از : حاکمیت مطلق اسلام و رفع شرک و دوگانه پرستی ، فراگیر شدن عدالت و قسط ، ایجاد آرامش و امنیت در سرتاسر گیتی</p>

			، رفاه اقتصادی و رفع ناداری و فقر ، پیشرفت علم و اوج کمال عقلانی و فکری ، اعتلای رامت انسانی و حقوق بشر ، نفی مطلق نژادپرستی و قوم گرایی ، تحول بنیادین در حوزه رسانه ها ، نوسازی دینی بر مبنای مقتضیات زمان ، حفظ محیط زیست و حق جان داران	صالحی – علی غلامعلی پور	
H	۳	۱۳۹۰	استقرار حکومت مهدوی نیازمند تدوین چشم انداز استراتژی و برنامه های بلندمدت میان مدت و کوتاه مدت است از جمله ی این استراتژی ها می توان به موارد زیر اشاره کرد : تقویت تفکر مهدویت برآمده از دیدگاه قرآن روایات و احادیث- تدوین استراتژی وحدت میان مسلمانان- استراتژی ترویج و اشاعه فرهنگ مهدویت و اعتقاد به منجی موعود	لطف الله فروزنده - اکبر بهمنب - مهدی صفیان - محمد هاشم امیری	۱۱
H	۱	۱۳۹۰	درباره ماهیت و وضعیت اخلاق در آخر الزمان میتوان گفت به دلایل انسان جهان شناسانه دوران ظهور شاهد غلبه خوبیها میتواند باشد، به همه آنها. خوبی های جاری و ساری در این زمان را تا حد و در صد درخور توجهی، خوبی های وابسته و زمینی تشکیل می دهند نه نیکی های خود بنیاد مستقل و آسمانی بنابراین باید خیال ساختن و در انداختن یک بهشت تمام عیار را از سر بیرون کرد. همچنین درباره رابطه اخلاق و دولت در آن دوره باید گفت: از آن جا که در دوران ظهور اختلاف میان انسانها به طور مطلق ریشه کن نمی شود، پس حتی در یک نگاه قدیمی و سنتی به پدیده دولت باز نمیتوان آنارشیستانه و خیال پردازانه وجود حاکمیت مرکزی در آن دوره تاریخی را زاید و بیهوده دانست.	عسکر دیرباز - مسعود صادقی	۱۲
H	۲	۱۳۹۰	از راه ویژگیهای سه مفهوم دین، معنویت و اخلاق میتوان به ارتباط و حدود و ثغور آنها پی برد .ویژگیهایی مانند ارواح، موجودات و نیروهای فرا طبیعی، قدرتهای برتر، امر قدسی نشان دهندهی این مطلباند که تمام ادیان به گونهای به بعد غیر مادی باور دارند و بدون چنین بعدی حرف زدن از دین بی معناست .شاید بتوان گفت که یکی از اهداف اصلی دین این است که انسان بتواند از تمام نیروهایی که مانع ارتباط او با خدا میشوند، رهایی بیابد .مرکز و قلب معنویت حالتی اسرار آمیز و پویا دارد و میتوان گفت دارای یک بعد غیر مادی و ماورایی است که در پی یک معنا و وجودی فرا تجربه است و معنویت موقعیتی برای فراتر رفتن از خود و ایجاد حس تعالی، رازگونه، هیبت، هماهنگی بین ذهن و بدن، خود و جهان بوجود میآورد و اخلاق هم صفت نفسانی راسخ و استوار است که افعال متناسب با آن بی درنگ صورت میگیرند و این صفت	احمد سلحشوری	۱۳

			راسخ درونی اگر متناسب با خود ملکوتی باشد، فضیلت و اگر متناسب با خود حیوانی باشند، رذیلت نامیده میشود.		
M	۱	۱۳۹۲	پرداختن به تربیت الهی نوآموزان و فراگیران جامعه اسلامی اعم از کودکان نوجوانان و جوانان و تلاش برای تحقق حیات طیبه و قرب الهی، همواره از دغدغه های نظام تعلیم و تربیت کشورمان بوده است. محور مشترک و تأکید قاطع ابعاد گوناگون تربیت الهی مبتنی آموزه های دینی و فقه شیعی، همانا کوشش برای تربیت انسانهایی موحد، پویا، امیدوار به آینده و منتظر مصلح جهانی است که ضمن دوری از اندیشه های پوچ گرایانه در تکاپوی دستیابی به حیات طیبه و ساختن جامعه زمینه ساز و منتظر گام بر می دارند	حسین بقایی – حمید میهماندوست – فاضل قهرمانی فرد – کامیار قهرمانی فرد	۱۴
H	۲	۱۳۹۲	تنها الگوی تربیتی برای ساختن انسان منتظر و زمینه ساز ظهور، الگوی تربیت حماسی ست بعبارت دیگر تربیت حماسی الگوی جامع تربیت مهدوی است زیرا عصر غیبت عصر ظهور بلاها و مشکلات است و هرکسی نمی تواند با ابتلائات بزرگ آخرالزمان روبرو شود و کبریت احمر بماند بلکه نیازمند الگویی ویژه و متفاوت است که بتواند ویژگی هایی که معصومان برای مومنان عصر غیبت و یاران امام زمان بیان کرده اند را در بر بگیرد. از آنجا که صدر و ساقه ی آموزه مهدوی با حماسه و مجاهدت و صلابت و ایثار و شور و شعور گره خورده است باید چگونگی انتظار زمینه سازی ظهور و آمادگی برای درک حضور براساس الگوی حماسه و حماسه سازی شکل گیرد.	سید مهدی موسوی	۱۵
M	۲	۱۳۹۳	شهر امروز فارغ از جلوه های ماهوی و معنوی خود، تنها ترسیمگر مظاهر مادی شده است که رنگ و بوی سیر و سلوک انسانی و مفاهیم معنوی در آن کمتر جلوه گر می شود. بر این اساس بازخوانی مفاهیم نمادین و نشانه شناختی عرفانی و معنوی و جستجوی بازتاب آنها در کالبد شهر و بالاختص استخوانبندی فضایی شهر، امری ضروری است که لازم است در فرآیند برنامه ریزی و مداخله در ساختار شهری مورد توجه قرار گیرد. پژوهش حاضر در نظر دارد تا بازخوانی مفاهیم مضامین نمادین عرفانی را که با تدقیق در متون روایی و در اینجا عرفان مولانا و کتب و نظرات اندیشمندان این زمینه فراهم شده است. ممکن گردانده و تاثیر آن را در پیکره بندی شهرهای سنتی ایرانی – اسلامی مورد بررسی و تدقیق قرار دهد.	محمد مهدی بلندیان – سارا ناصری	۱۶
M	۳	۱۳۹۳	جهانی شدن مها مهدوی اختصاص به تشیع نداشته و هر عقل	ایوب پورقیومی	۱۷

			<p>سلیم و هر فطرت پاک و جان آزاده ای می تواند حلاوت و زیبایی باور و ایمان به پدیده جهانی شدن به شیوه مهدوی را به دلایل متعددی از جمله تحقق وعده های الهی و تایید رحمانیت خداوند، همگرایی و پیروی از فلسفه انبیاء، همسویی با اصل عدالت محوری، ایجاد نشاط و امید به فرجام نیکوی جهان در جوامع انسانی به وجود آوردن حالت انتظاری پویا و سازنده در جهت ایجاد آمادگی برای حضور در عصر ظهور، مطابقت داشتن با فطرت انسان انسانی و... را با تمام وجود احساس نموده و از منتظران واقعی آن منجی بزرگ عالم بشریت کرده بنا به نظر متخصصان این حوزه، لازمه عصر ظهور طی شدن قواعد طبیعی در کنار عنایات خاص الهی است. آنچه در این جا قابل ذکر است این است که از یک سو، وقوع انقلاب در کشورهای منطقه عربی حکایت از شرایط و ویژگیهای خاص سیاسی، اجتماعی و اقتصادی حاکم بر این کشورها دارد. در بعد مسائل مربوط به حکومت عواملی چون وجود رژیم های دیکتاتوری وابستگی حکام به استکبار، عدم احساس مسئولیت در قبال مسأله فلسطین و عوامل اقتصادی به اتفاق در تمامی کشورهای هدف دخالت داشتند.</p>		
H	۱	۱۳۹۴	<p>در جامعه ی آرمانی یا یک شهر اسلامی محور تمام فعالیت می بایست معطوف به اصل عدالت و حق و عدم تجاوز و تعدی به حقوق دیگران باشد و این اصل می بایست در تمامی عرصه های زندگی فردی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی فرهنگی و جزا آن رعایت شود. بر اساس اصل توحید، هیچ کس و هیچ چیز جز خداوند قابلیت و شایستگی عبادت را ندارد و هیچ چیزی جز او لیاقت اطاعت کرنش عبودیت و پیروی را ندارد. او تنها کسی است که شایسته و زبینه است که کمرها در مقابل کرنش خم بشوند. سرها به سجده روند و زبانها به تسبیح و ستایشش باز و اندیشه او دلها در برابر قدرتش کرنش نمایند.</p>	محمد هادی ادیب خواه	۱۸
M	۳	۱۳۹۴	<p>آینده پژوهی مجموعه تلاشهایی است که با واکاوی منابع، الگوها و عوامل تغییر یا ثبات به تجسم آینده های بالقوه و برنامه ریزی برای آنها می پردازد. آینده پژوهی بازتاب دهنده چگونگی زایش واقعیت «فردا» از دل تغییر یا ثبات «امروز» است. بر این اساس ترسیم چشم اندازی جامع در حوزه شهرسازی و آینده شهرها در ایران اسلامی نیازمند تدقیق در مولفه های آرمانشهر ایرانی اسلامی آنهم شهرهای امن با رویکرد آینده پژوهی است. که با توجه به گفتمان مهدویت لازم است تا شهرها مطابق با ضوابط اصول و معیارهای طراحی</p>	محمد مهدی بلندیان	۱۹

			و آماده سازی شوند که زمینه ساز ظهور امام عصر (عج) و تحقق شهرهای مبتنی بر اصول و معیارهای فرهنگی دین مبین اسلام باشند.		
۲۰	روح الله کریمی	۱۳۹۴	۲	M	<p>لیمن سعی میکند نشان دهد که حلقه کند و کاو اخلاقی رویکردی خاص و نوین در تربیت اخلاقی است. این رویکرد مانند رویکردهایی چون رویکرد تبیین ارزشها یا رویکرد رشد شناختی پیازه و کلبرگ نیست که فقط بر عقلانیت تفکر نقادانه، خود پیروی و در مورد رویکرد اخیر بر اصول اخلاقی تکیه کند و از مؤلفه هایی چون تفکر خلاقانه و تخیل اخلاقی عواطف و هیجانها و تفکر مراقبتی ملکه شدن فضایل اخلاقی و بستر عمل غفلت ورزد. حلقه کند و کاو اخلاقی همچنین مانند رویکرد اخلاق فمینیستی با مراقبتی نیست که بستر و موقعیت عمل و هم چنین نقش عواطف و هیجانها و تفکر مراقبتی را در تربیت اخلاقی مورد توجه قرار دهد اما در برنامه تربیتی خود، جایی درخور برای عقلانیت تفکر نقادانه خود پیروی ملکه شدن فضائل اخلاقی و اصول اخلاقی در نظر نگیرد. حلقه کند و کاو اخلاقی همچنین مانند رویکرد سنتی نیست که قواعد اخلاقی و ملکه شدن فضایل اخلاقی را مد نظر قرار دهد</p>
۲۱	مصطفی اسفندیاری - مصطفی مهدوی آرا - علیرضا نادریان لایین - صدیقه یوسفی چوبینی	۱۳۹۴	۱	M	<p>آرمان شهر مدنظر امام رضا ویژگی هایی دارد که از جمله بر محور عدالت و و بازگشت به دوران سیادت اصول اخلاقی و انسانی و برپایی حکومت عدل الهی جامعه دینی و در بین برترین فرزندان بشر است. امام در عین حال که رای تمام اصول اخلاقی اسلامی دارند، بر نیازهای جامعه و اشخاص کنند که همین اصول در کنار یکدیگر ریشه های اساسی آرمان نیوی حرکت در مسیر تحقق آموزه های اسلامی سعادت بشری رهنمون می گرداند. اسلام) و ائمه برای بنیان گذاری به آرمان شهر اسلامی است که بدون شک به به برخی از فضایل اخلاقی اخلاقی، دوری از عزت خواهی دعوت می کند و از برخی دیگر بر حذر مید تکبر و خود برتر بینی در حیطه برخوردهای فرد و تلاش برای رهایی از بوغ استبداد و استثمار در رکن های اساسی آرمان شهر رضوی میتوان به سخاوت، نیکی که دوری از اسراف و بخل و حد و حرص فروتنی، تقوای الهی داشتن فریادی مظلوم و عزت و آزادگی وفای به عهد و... اشاره کرد که هر یک به تنهایی درهای از اصول اجتماعی و اخلاقی را در بر دارند.</p>
۲۲	سعید قربانی	۱۳۹۵	۱	M	<p>آینده پژوهی دانش فناوری نویدی است که دستاوردهای بسیار با اهمیت و راهبردی برای کشورها و جوامع به همراه</p>

			<p>داشته و به یکی از مهمترین ابزارهای سیستمی و کل نگر در عرصه های سیاست گذاری تصمیم سازی و راهبردننگاری تبدیل شده است. هم اینک تلاش ها و مطالعات گسترده ای درون حلقه ی بسته ای از کشورهای قدرتمند به منظور کسب مزیت های پایدار رقابتی و سیاسی و نیز مدیریت فاعلانه و پیش دستانه بر جهان صورت می گیرد. پروژه هایی همچون جهانی سازی و اندیشه هایی همچون هزاره گرایی رهاورد چنین تلاش هایی است. از این رو رقابت در این زمینه بازیگرانی را در سطح جهانی پدید آورده که از گرایش ها و اهداف متعدد و گاه متعارض برخوردارند و این رویداد بر اهمیت دست یابی به رویکردهای توانمندتر در عرصه آینده پژوهی می افزاید منظومه ی فکری و فلسفی اسلام و به شکل ویژه منابع علمی و معتبر شیعی از توان بالاتری در تبیین راهبردی ترین مسائل در حوزه ی آینده اندیشی برخوردار است یکی از بسترهای غنی و متعالی در این منظومه، اندیشه ی مهدویت و اعتقاد به آرمان شهر مهدوی است. ارزشمندی این موضوع زمانی آشکار می شود که بدانیم اعتقاد به منجی آخر الزمان مطلوب تقریباً تمامی ادیان الهی و بشری بوده اما ظرفیت بهره مندی کامل و جامع از آموزه های وحیانی و تفکر آینده نگرانه ی مبتنی بر وحی، جز در تشیع و آموزه های وحیانی مهدویت در توان دیگر ادیان و نحله ها نیست پس جا دارد تا بررسی های متقن و جامعی در نظام آینده پژوهانه ی مهدویت صورت گیرد</p>		
H	۱	۱۳۹۷	<p>تحقق صلح و امنیت فراگیر و پایدار متوقف بر یک سری شرایط اساسی است که این شرایط اگر محقق شود این نتیجه مطلوب را به دنبال خواهد داشت و در غیر این صورت، به تناسب ضعف و یا نبود آن شرایط نتیجه آن نیز که صلح و امنیت است، کم رنگ و یا متزلزل خواهد بود. صلح و امنیت یک مقوله تشکیکی است که مصداق اکمل و اتم آن در عصر ظهور تحقق خواهد یافت، چون تنها در این عصر تمام این شاخصه ها به طور کامل و جامع تحقق خواهند یافت، اما در عصر غیبت نیز به میزان تلاش و موفقیتمان در تحقق این شاخصه ها، به صلح و امنیت دست خواهیم یافت.</p>	احسان سامانی	۲۳
M	۳	۱۳۹۷	<p>شماری از روایات مهدوی از طریق سران فرقه واقفیه نقل شده است. با بررسی دلالتی این روایات چنین به نظر میرسد که واقفیان با جعل و تحریف گروهی از روایات مهدوی، در صدد آن بوده اند که امام کاظم را به عنوان قائم آل محمد معرفی</p>	علیرضا دل افکار – سید جعفر صادقی	۲۴

			<p>کنند. بر اساس این روایات سران واقفیه با هدف تثبیت جایگاه این فرقه روایاتی را به امامان پیشین نسبت میدادند که مضامین آنها به صراحت یا تلویحاً بیانگر قائم بودن امام کاظم اله بود. بررسی دلایلی این روایات نشان میدهد که آنان برای رسیدن به این هدف به وضع روایاتی که صراحتاً امام کاظم را قائم و مهدی موعود ذکر می کرد اقدام کرده بودند. همچنین به همین منظور در شماری از روایات، خصوصیات امام کاظم به روایات موجود درباره قائم افزوده شده بود. از سوی دیگر در برخی از روایات مهدویت عناصر روایی علامات ظهور قائم از جمله خروج سفیانی و قتل نفس زکیه بر مصادیق تاریخی هم عصر دوره واقفیه یعنی خروج فردی در دمشق با عنوان سفیانی و کشته شدن یکی از نوادگان امام حسن به دست عباسیان تطبیق داده شده است. ضمن آنکه در مواردی نیز عناصر برگرفته از حوادث برجسته در همان دوران مانند قیام فردی به نام خراسانی که به نظر میرسد همان ابو مسلم خراسانی بوده و نیز بروز اختلاف در میان خاندان بنی عباس که ناظر به اختلاف امین و مأمون عباسی بوده به روایات موجود مهدوی منظم شده و بدین ترتیب این روایات تحریف شده اند. از آنجا که شماری از سران فرقه واقفیه در عین فساد مذهب از نظر رجالی توثیق شده اند، شمار زیادی از این گونه اخبار از سوی عالمان شیعه معتبر تلقی گردیده و در منابع امامی راه یافته است؛ در حالی که آنان گمان نبرده اند که منظور از قائم در این گروه از روایات امام کاظم بوده است.</p>		
۲۵	اصغر افتخاری – حسن شهباز	۱۳۹۸	۱	M	<p>امنیت اجتماعی در نظر آیت الله مهدوی کنی از گستره وسیعی برخوردار است تا اهمیت افزایش تعامل میان جامعه و دستگاه های امنیتی مورد توجه است.</p>
۲۶	محمود علیپور گرگی – رشید رکابیان	۱۳۹۸	۱	M	<p>چشم انداز روشی هنجاری و تصویر پرداز است نه اکتشافی اما برای اینکه آینده هنجاری و تصویر پرداز به ناکجا آباد نرسد. از آینده پژوهی اکتشافی نیز استفاده شده است. چشم انداز مهدوی هرگز از وضع موجود حادث نمی شود، بلکه از پویش منابع آیات و روایات اسناد بالادستی اندیشه های سیاسی امام خمینی (ره) اندیشه های سیاسی مقام معظم رهبری قانون اساسی و سند چشم انداز جمهوری اسلامی ایران ارزشهای اساسی (core Values) و اهداف بنیادین (Purpose Core) در آرمان شهر مهدوی به دست میآید برای گام برداشتن در مسیر جامعه آرمانی مهدوی باید علاوه بر آینده های تصویر شده آینده هایی کوتاه تر با نام آینده های</p>

			هنجاری بیست ساله و سی ساله ترسیم نماییم. پژوهش حاضر در صدد ارائه الگویی روشمند برای دستیابی به روش چشم انداز در مهدویت است		
۲۷	آیدا کیانفر - حمیدرضا صارمی	۱۳۹۸	۲	M	آرمان شهر اسلامی ایرانی از دورنمای اندیشه آرمانی نظامی گنجوی اگرچه با دنیای عمل و با واقعیات موجود عالمی که به هیچ اتوپیای زیبایی مجال تحقق نمی دهد فاصله بسیار دارد. اما از زمان مطرح شدن آن با امید دستیابی به جامعه خوب، ضمن در برداشتن راه حلهایی برای زندگی کنونی رویکرد جبرانی میتواند میزان سنجشی (رویکرد انتقادی در جهت حرکت به سوی آرمان اسلامی ایرانی رویکرد تغییر ارائه دهد. به عبارت دیگر آرمان شهر ایرانی اسلامی بر پایه تهذیب نفس و بر مبنای روابط و قانون الهی در چارچوب عدالت آرمان شهر نیکان تعریف میگردد و فارغ از ابعاد زمانی و مکانی است.
۲۸	حسین الهی نژاد	۱۳۹۹	۳	H	پیروزی حق بر باطل از منظر قرآن در بستر تقابل حق و باطل شکل گرفته و با شاخصه مقاومت تداوم و استمرارش تضمین می شود. از جمله شاخصه های مهم که نقش اساسی در شکلگیری غلبه حق بر باطل و پیروزی سپاه منجی دارد، شاخصه استواری، مقاومت همراه با صبر و بردباری است که این شاخصه علاوه بر اصل پیروزی، تداوم و استمرار آن را نیز بر عهده دارد؛ یعنی هم پیروزی و هم تداوم پیروزی بر شاخصه مقاومت استوار است.
۲۹	سارا فلاحتی - مهدی شاه ولی	۱۳۹۹	۳	M	پیاده روی اربعین به عنوان یکی از مهمترین حرکت های سیاسی مذهبی جهان می تواند از منظرهای گوناگون مورد بررسی قرار گیرد. پیاده روی اربعین هم حامل نشانه ها و نمادهای ظاهری و هم نشانه ها و نمادهای مفهومی و معناگرایانه حکومت مهدوی است. در واقع پیاده روی اربعین میتواند نماد کوچک شده ای از جامعه مهدوی باشد که در آن مردم در تمام ابعاد سعادت و کمال را در سایه رهبری معصوم (عج) حس میکنند و بخشی از اتوپیای وعده داده شده به صالحین در این اجتماع عظیم و تاریخی به منصه ظهور و عمل می رسد.
۳۰	سید علی دلیری - مسلم کامیاب	۱۴۰۱	۳	M	بایستگی تحقیق دقیق جامع و منسجم پیرامون منابع متقدم شیعی بسیار مهم و متقدم بر صرف بازنمایی توصیفی نوشته های حدیثی است. کتاب المحاسن اثر احمد بن محمد برقی به عنوان اولین و قدیمی ترین منبع برجای مانده از دوران آغازین غیبت صغری می تواند با رویکرد مهدویت مورد کاوش قرار گیرد. نوشتار پیش رو با روش توصیفی تحلیلی ضمن

			<p>شخصیت شناسی احمد بن محمد برقی و اثر وی به رویکرد برقی نسبت به روایات مهدوی پرداخته است. حاصل آنکه از مجموع روایات برجای مانده از کتاب المحاسن چهارده روایت مهدوی وجود دارد. این روایات از مشایخ قم و کوفه اخذ شده است. به غیر از محمد بن علی کوفی معروف به ابو سمینه دیگر مشایخ وی تقه هستند. محتوای روایات وی با سه رویکرد انتظار، عصر ظهور و سیره حکومتی امام مهدی گسترش یافته است. از مهم ترین احادیث وی که به دوران بعد منتقل شده است گزارش ویژه وی از ملاقات حضرت خضر با امیر المومنین الله در المحاسن و بازتاب آن با تصریح به اسامی امامان دوازده گانه در منابع بعدی است.</p>		
M	۳	۱۴۰۱	<p>مسئله اساسی سیاست، قدرت است و انتظار ظهور حضرت ولیعصر، انتظار عصر قدرت اسلام است. هدف پژوهش حاضر تبیین قدرت متعالی در نظام سیاسی مهدوی با محوریت مهدویت پژوه برجسته مرحوم آیت الله صافی گلپایگانی است. در این راستا با استفاده از چارچوب نظری سه ضلعی نظام داخلی نظام فاعلی و نظام غایی که از ابتکارات یکی از متفکران مسلمان بوده منابع قدرت به عنوان نظام داخلی کارگزاران قدرت به عنوان نظام فاعلی و اهداف قدرت به عنوان نظام غایی بررسی شده است. این بحث بر اساس روش دلالت که در دانش اصول فقه ارائه شده تبیین شده است. آیت الله صافی گلپایگانی قدرت را به دو بخش اذنی و ذاتی تقسیم و در پنج دسته طبقه بندی میکند و قدرت حضرت ولیعصر را قدرت اذنی و از خدا میداند. یافته تحقیق حکایت از آن دارد که ایشان از بدو تولد تا ظهور حضرت و تشکیل نظام سیاسی مهدوی را با رویکرد به قدرت تحلیل نموده است و نظام سیاسی مهدوی را مظهر تام و تمام اسماء الحسنای الهی می داند.</p>	<p>رضا محمدزاده - رضا لک زایی</p>	۳۱

راهنمای قسمت قسمت موضوع پژوهش (ستون ۴) جدول ۳ :

۱- آرمانشهر مهدوی

۲- تربیت اخلاقی

۳- حکومت مهدوی

راهنمای قسمت کیفیت پژوهش (ستون ۵) جدول ۳ :

H : دارای کیفیت بالا

M : دارای کیفیت پایین

روایی و پایایی

برای ارزیابی پایایی پژوهش، از ضریب کاپا استفاده شده است. کوهن^۱ (۱۹۶۰) فرمول کاپا را برای محاسبه توافق مورد انتظار ابداع کرد.

$$Kappa = \frac{Po - pe}{1 - pe}$$

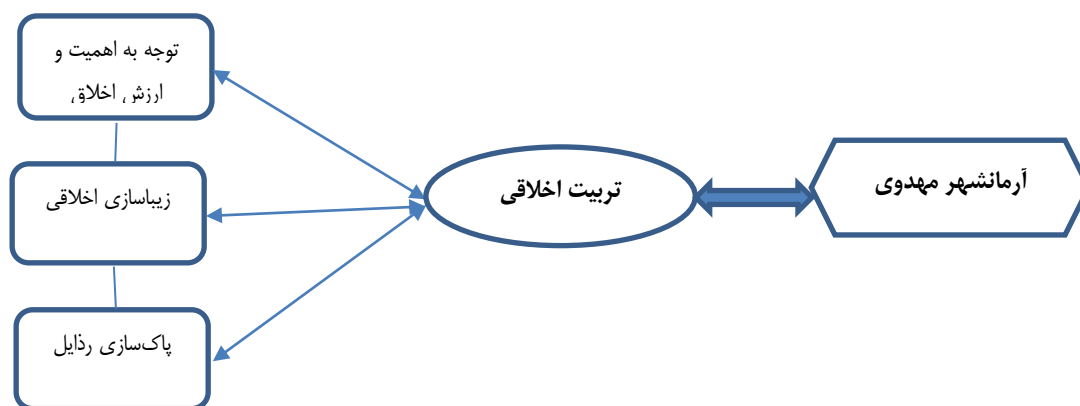
که در آن Po میزان توافق مشاهده شده و Pe میزان توافق مورد انتظار است. مقدار کاپا بین صفر تا یک نوسان دارد و هرچه مقدار آن به عدد یک نزدیکتر باشد، نشان می دهد که توافق بیشتری بین مرورگران وجود دارد. در این پژوهش شاخص کاپا ۰/۷۵ محاسبه شد که نشان دهنده ی توافق بالا بین مرورگران است.

راهکارهای زمینه سازی تربیت اخلاقی

راهکارهای زمینه سازی تربیت اخلاقی، با تأکید بر روش های آموزش اخلاق، همراه با ملاحظات اخلاقی درباره روش ها در حفظ حرمت و شخصیت انسانی، داشتن پیامدها و آثار نیک اخلاقی برای فرد و دیگران، تحقق غایات اخلاقی و کارآمدی آن ها به شرح زیر بیان می شوند:

۱. توجه به اهمیت و ارزش اخلاق (اخلاق گرایی): نخستین گام در تربیت اخلاقی، تثبیت ارزش و جایگاه اخلاق در دل و جان منتظر است. ابتدا منتظر باید به اهمیت این مفهوم در مسیر انتظار و رسیدن به جایگاه بلند منتظران پی برد و آن را با عمق وجود خویش درک کند. از جمله اخلاقیاتی که منتظر باید علاوه بر اخلاق گرایی شخصی و فردی بدان توجه داشته باشد، «اخلاق اجتماعی» است. رعایت اخلاق اجتماعی می تواند مکر دشمنان و نقشه های شیطانی استعمارگران را از بین ببرد و رضایت خداوند متعال، رسول خدا(ص)، اهل بیت(ع) و به ویژه امام زمان(عج) را به همراه داشته باشد.
۲. پاک سازی رذایل: دومین گام در تربیت اخلاقی زمینه ساز ظهور، «پاک سازی رذایل اخلاقی» است. از ابتدای تاریخ، طهارت و پاک سازی _ چه به لحاظ فردی و چه به لحاظ اجتماعی _ مد نظر علما، اندیشمندان و بزرگان بوده است. یکی از بزرگ ترین موانع، اخلاق زشت و نکوهیده است که باید از وجود انسان پاک شود؛ پیراستگی اخلاقی و از بین بردن بدی ها و اخلاقیات ناپسند از مهم ترین ویژگی های مؤمن منتظر است که راه زمینه سازی برای رسیدن به موعود را برای او هموار می کند.
۳. زیباسازی اخلاقی: گام بعدی در تربیت اخلاقی زمینه ساز ظهور، زیباسازی اخلاقی است. زیباسازی اخلاقی بدین معناست که انسان پس از آن که درون خود را از ناراستی ها و زشتی ها پاک کرد، شروع به آراستن وجود خود به انواع فضایل و نیکی ها کند. راه سبز انتظار، راهی زیباست که مبدأ و مقصدی زیبا دارد و انسان باید در وجود خود زیباسازی اخلاقی و رفتاری را نهادینه کند تا بتواند در ردیف منتظران دولت یار قرار گیرد.

مدل مفهومی

بحث و نتیجه گیری

برای پیدا کردن ظرفیت های راهبردی و نقاط حساسی که تغییر آن به تغییری بزرگ در جهان منجر شود، نمی توان از اخلاق چشم پوشی کرد. اگر قرار است تحولی، زمینه ساز ظهور منجی عالم باشد، باید از تحول در شخصیت و منش و رفتار مردم آغاز کند و دامنه آن به روابط اجتماعی و نهادهای اساسی جامعه کشیده شود؛ پس به روشنی می توان تشخیص داد که تحول کلیدی و زمینه ساز برای ظهور منجی عالم، اساساً ماهیتی اخلاقی خواهد داشت (کیانی، ۱۳۸۸: ۱۲۱-۱۲۲). از طرقی توجه به اهداف اخلاقی، از مهم ترین توصیه ها و دغدغه های منتظران ظهور در جهان است. تربیت اخلاقی زمینه ساز به معنای پرورش ملکات فاضله انسانی و تقویت روحیه ایمانی و ارزش گرایی در شخص منتظر است. منتظر واقعی تنها در پرتو تقوا و اخلاق الهی می تواند به امام معصوم خود نزدیک شده و در مسیر هدایت قرار گیرد. دوری از اخلاق الهی و پیروی از نفس در اخلاقیات، انسان را از مسیر هدایت دور کرده و در نهایت از صف منتظران واقعی خارج می سازد. راهکارهای زمینه سازی تربیت اخلاقی، با تأکید بر روش های آموزش اخلاق، همراه با نمونه هایی از سیره پیامبر (ص) و اهل بیت (ع) در سه دسته اخلاق گرایی، پاک سازی اخلاقی و زیباسازی اخلاقی ارائه می گردد. نخستین گام در تربیت اخلاقی، تثبیت ارزش و جایگاه اخلاق در دل و جان منتظر است. ابتدا منتظر باید به اهمیت این مفهوم در مسیر انتظار و رسیدن به جایگاه بلند منتظران پی برده، آن را با عمق وجود خویش درک کند. از جمله اخلاقیاتی که منتظر باید افزون بر اخلاق گرایی شخصی و فردی بدان توجه داشته باشد، «اخلاق اجتماعی» است. رعایت اخلاق اجتماعی می تواند مکر دشمنان و نقشه های شیطانی استعمارگران را از بین ببرد و رضایت خداوند متعال، رسول خدا (ص)، اهل بیت (ع) و به ویژه امام زمان (عج) را به همراه داشته باشد. از جمله راهکارهایی که در زمینه اخلاق گرایی مهدوی و در حوزه های اخلاق فردی و اجتماعی مطرح می شود، ایجاد فضای اخلاقی در محیط های آموزشی و محبت معلم نسبت به دانش آموز است. دومین گام در تربیت اخلاقی زمینه ساز ظهور، «پاک سازی اخلاقی» است. از ابتدای تاریخ، طهارت و پاک سازی _ چه به لحاظ فردی و چه به لحاظ اجتماعی _ مد نظر علما، اندیشمندان و بزرگان بوده است. همچنین گفته شد که از بزرگ ترین موانع تربیت زمینه ساز، اخلاق زشت و نکوهیده است که باید از وجود متربیان پاک شود؛ زیرا پیراستگی اخلاقی و از بین بردن بدی ها و اخلاقیات ناپسند از مهم ترین ویژگی های مؤمن منتظر است که راه زمینه سازی برای رسیدن به موعود را برای او هموار می کند. با توجه به رسالت آموزش و پرورش درباره زمینه سازی برای ظهور حضرت مهدی (عج) در گام نخست، راهکارهایی مهم همچون چشم پوشی یا اغماض، حمل به صحت یا تفسیر به نیکوترین وجه، تغافل و تجاهل، عفو و صفح، تذکر دادن، وعده پاداش دادن و ایجاد فشار اجتماعی مورد توجه قرار گرفت. در گام بعدی به زیباسازی اخلاقی توجه شد. زیباسازی اخلاقی بدین معناست که انسان پس از آن که درون خود را از ناراستی ها و زشتی ها پاک کرد، شروع به آراستن وجود خود به انواع فضایل و نیکی ها کند. راه سبز انتظار، راهی زیباست که مبدأ و مقصدی زیبا دارد و انسان باید در وجود خود زیباسازی اخلاقی و رفتاری را نهادینه کند تا بتواند در ردیف منتظران دولت یار قرار گیرد. از این رو یکی از وظایف معلم در حوزه آموزش و پرورش، کمک و یاری رساندن به متربی برای ایجاد و تقویت آگاهی و بصیرت اخلاقی، پرورش تفکر اخلاقی و گرایش ها و عادات مطلوب اخلاقی است. برای افزایش آگاهی و بصیرت اخلاقی به آموزش اصول و معیارهای اخلاقی، تبیین جهان بینی و فلسفه ارزش های اخلاقی، بیان عواقب و پیامدهای رفتارهای اخلاقی و ضداخلاقی و بیان داستان های اخلاقی پرداخته شد. برای پرورش تفکر اخلاقی نیز بر روش های تشویق به تفکر در مسائل اخلاقی، تشویق به تفکر پیش از اقدام به عمل، بحث و گفت و گو درباره مسائل اخلاقی و درباره ایجاد گرایش ها و عادات مطلوب اخلاقی، روش های ترغیب و ترهیب، تحریک انگیزه های ایمانی، ارائه الگو، توصیه به وادار سازی رفتارهای پسندیده بر نفس، امر به فضیلت ها و نهی از رذیلت ها و همچنین نظارت و مراقبت تأکید شد. نظام آموزشی، معلمان و سایر دست اندکاران با توجه و انجام دادن راهکارهای ذکر شده می توانند وظیفه خود را انجام داده و برای ایجاد جامعه ای منتظر و نیل به آرمان شهر مهدوی کمک کنند.

مراجع و منابع

- [۱] اخوان کاظمی، ابراهیم. (۱۳۸۸). احیای امان الهی و حیات مومنانه زمینه ساز و اه برد دولت مهدوی، فصلنامه مشرق، (۱۱).
- [۲] ادیب خواه، محمد هادی. (۱۳۹۴). آرمان آرمان شهری در شهرهای آرمانی شیعی، فصلنامه مدیریت شهری، (۳۹).
- [۳] اسفندیاری، رضا. (۱۳۸۸). سیره مهدوی و دولت منتظر، فصلنامه مشرق، ۳ (۱۰).
- [۴] اسفندیاری، مصطفی؛ مهدوی آرا، مصطفی؛ نادریان لایین، علی و یوسفی چوبینی، صدیقه. (۱۳۹۵). آرمان شهر اسلامی از منظر امام رضا، فصلنامه فرهنگ رضوی، ۴ (۱۵).
- [۵] افتخاری، اصغر و شهباز، حسن. (۱۳۹۸). کالبدشکافی ابعاد امنیت از منظر آیتالله مهدوی کنی، دوفصلنامه علمی دانش سیاسی، ۱۱ (۲).
- [۶] الهی نژاد، حسین. (۱۳۹۹). تبیین قرآنی نقش مقاومت در حکومت جهانی مهدوی، فصلنامه علمی تخصصی علوم قرآن و حدیث، ۲ (۲).
- [۷] باقری، خسرو. (۱۳۹۱). نگاهی دوباره به تربیت اسلامی، تهران، انتشارات مدرسه.
- [۸] باهنر، ناصر و صمدی، مجتبی. (۱۳۸۹). بررسی مولفه غایت شناختی الگوی هنجاری رسانه های جدید اسلامی، فصلنامه علمی پژوهشی مشرق موعود، ۴ (۱۶).
- [۹] بقایی، حسین؛ میهماندوست، حمید؛ قهرمانی فرد، فاضل و قهرمانی فرد، کامیار. (۱۳۹۲). الگوی مفهومی عملیاتی راه انداز راهبردهای تربیت مهدوی در نظام آموزشی کشور، فصلنامه علمی پژوهشی مشرق موعود، ۷ (۲۶).
- [۱۰] بلندیان، محمد مهدی. (۱۳۹۴). گفتمان آینده پژوهی آرمان شهری در شهرهای امن اسلامی در بستر دکترین مهدویت، فصلنامه مدیریت شهری، (۳۹).
- [۱۱] بلندیان، محمد مهدی و ناصری، سارا. (۱۳۹۳). بازخوانی مفاهیم نمادین عرفان اسلامی در متون روایی و بازتاب آن در کالبد و استخوانبندی فضایی مکانی شهر، فصلنامه مدیریت شهری، (۳۵).
- [۱۲] پورقیومی، ایوب. (۱۳۹۱). بیداری اسلامی و جامعه جهانی مهدوی، دوفصلنامه علمی پژوهشی پاسداری فرهنگی انقلاب اسلامی، ۲ (۶).
- [۱۳] تابلی، حمید؛ سالاری راد، معصومه؛ صالحی، جواد و غلامعلی پور، علی. (۱۳۹۰). حکومت مهدوی در پرتو شاخص های جهانی سازی آن، فصلنامه علمی پژوهشی مشرق موعود، ۵ (۱۹).
- [۱۴] دل افکار، علیرضا و صادقی، سید جعفر. (۱۳۹۷). رد پای رجال واقفیه در وضع روایات مهدوی، دوفصلنامه علمی پژوهشی حدیث پژوهی، ۱۰ (۲۰).
- [۱۵] دلیری، سید علی و کامیاب، مسلم. (۱۴۰۱). بررسی و تحلیل رویداد احمد بن خالد برقی به روایات مهدوی با تاکید بر کتاب المحسنین، دوفصلنامه علمی ترویجی جامعه مهدوی، ۳ (۲).
- [۱۶] دیرباز، عسکر و صادقی، مسعود. (۱۳۹۰). اخلاق دولت و نسبت آنها در آرمان شهر مهدوی، فصلنامه علمی پژوهشی مشرق موعود، ۵ (۲۰).
- [۱۷] دیرباز، عسکر و صادقی، مسعود. (۱۳۹۰). اخلاق دولت ها و نسبت آن ها در آرمان شهر مهدوی، فصلنامه علمی پژوهشی مشرق موعود، ۵ (۲۰).
- [۱۸] رامین، فرح. (۱۳۸۹). ساختار معرفت در فرهنگ اتوپیای مور و آرمان شهر مهدوی، فصلنامه علمی پژوهشی مشرق موعود، ۴ (۱۳).
- [۱۹] رهنمایی، سید احمد. (۱۳۸۸). حکومت جهانی واحد رویارویی جهان بینی سکولار با جهان بینی الهی، فصلنامه علمی پژوهشی مشرق موعود، ۳ (۱۰).

- [۲۰] سامانی، احسان. (۱۳۹۷). شاخصه های حکومت مهدوی زمینه ساز صلح و امنیت جهانی، فصلنامه علمی پژوهشی پژوهش های اعتقادی - کلامی، ۳۱ (۸).
- [۲۱] سامانی، احسان. (۱۳۹۷). شاخصه های حکومت مهدوی زمینه ساز صلح و امنیت جهانی؛ فصلنامه علمی پژوهشی پژوهش های اعتقادی کلامی، ۸ (۳۱).
- [۲۲] سلحشوری، احمد. (۱۳۹۰). حدود و ثغور تربیت اخلاقی تربیت معنوی و تربیت دینی، فصلنامه علمی پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، ۲ (۲).
- [۲۳] ضرابی، عبدالرضا، (۱۳۹۰). تربیت محبت محور، مجله اسلام و پژوهش های تربیتی، ۳ (۱).
- [۲۴] علیپور گرجی، محمود و رکابیان، رشید. (۱۳۹۸). چشم اندازی آینده پژوهانه در سیاست گذاری آرمان شهر مهدوی، فصلنامه آینده پژوهی مدیریت، ۳۰ (۱۱۷).
- [۲۵] فروزنده، لطف الله؛ بهمنی، اکبر؛ صفیان، مهدی و امیری، محمد هاشم. (۱۳۹۰). شناسایی عوامل موثر بر استقرار حکومت مهدوی براساس رویکرد استراتژیک، فصلنامه علمی پژوهشی مشرق موعود، ۵ (۱۹).
- [۲۶] فلاحتی، سارا و شاه ولی، مهدی. (۱۳۹۹). نشانه شناسی پیاده روی اربعین و شباهت های آن با حکومت مهدوی، دوفصلنامه علمی جامعه شناسی سیاسی جهان اسلام، ۸ (۱).
- [۲۷] فیروزآبادی، سید حسین. (۱۳۸۸). راه بردهای دولت زمینه ساز در توسعه پایدار طوع و رغبت مهدوی، فصلنامه مشرق، ۳ (۱۱).
- [۲۸] قربانی، سعید. (۱۳۹۵). تاملات آینده پژوهانه در آرمانشهر مهدوی تبیین کارکردهای آینده پژوهانه ی مهدویت، دوفصلنامه آینده پژوهی ایران، ۱ (۱).
- [۲۹] کریمی، روح الله. (۱۳۹۴). بررسی مبانی نظری تربیت اخلاقی در حلقه کندوکاو اخلاقی، مجله پژوهش نامه مبانی تعلیم و تربیت، ۵ (۲).
- [۳۰] کریمی، روح الله. (۱۳۹۴). حلقه کندوکاو اخلاقی رویکردی نوین در تربیت اخلاقی، فصلنامه تفکر و کودک پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۶ (۲).
- [۳۱] کیانفر، آیدا و صارمی، حمیدرضا. (۱۳۹۸). آرمان شهر ایرانی اسلامی از منظر نظامی گنجوی، فصلنامه علمی پژوهشی نظریه های اجتماعی متفکران مسلمان، ۹ (۱).
- [۳۲] کیانی، علی اصغر. (۱۳۸۸). تربیت نسل منتظر، قم، انتشارات خاکیز.
- [۳۳] محمدزاده، رضا و لک زایی، رضا. (۱۴۰۱). قدرت متعالی در نظام سیاسی مهدوی در اندیشه آیت الله صافی گلپایگانی، دوفصلنامه علمی ترویجی جامعه مهدوی، ۳ (۱).
- [۳۴] محمدی منفرد، بهروز. (۱۳۸۷). انسان شناسی دولت مهدوی، ویژه نامه مشرق، ۲ (۶).
- [۳۵] مریجی، شمس الله و چراغی کوتیانی، اسماعیل. (۱۳۸۹). تبیین جامعه شناختی مولفه های همبستگی اجتماعی در جامعه مهدوی، فصلنامه علمی پژوهشی مشرق موعود، ۴ (۱۴).
- [۳۶] موسوی، سید مهدی. (۱۳۹۲). تربیت حماسی الگوی تربیت مهدوی، فصلنامه علمی پژوهشی مشرق موعود، ۷ (۲۶).